

## NEOPLAZIYA: YAXSHI VA YOMON SIFATLI O'SMALAR, BOLALARDA UCHRAYDIGAN O'SMALAR

**Sodiqova Aziza Shokirjon qizi**

*Qo'qon universiteti Andijon filiali Tibbiyot fanlar fakulteti Davolash ishi yo'nalishi  
24\_23-guruh talabasi Gmail:Azizahonsodikova05@icloud.com*

**Annotatsiya:** *Neoplaziya — hujayralarning nazoratsiz va patologik ko'payishi natijasida hosil bo'ladigan o'sma kasalliklaridir. Ushbu maqolada o'smalarining molekulyar asoslari, yaxshi va yomon sifatli o'smalar, bolalarda uchraydigan o'smalar, ularning klinik belgilarini aniqlash va davolash usullari keng yoritilgan. Maqola ilmiy manbalarga tayangan holda yozilgan bo'lib, diagnostika va davolash bo'yicha amaliy tavsiyalar ham berilgan.*

**Kalit so'zlar:** *neoplaziya, o'sma, benign, malign, bolalar onkologiyasi, metastaz, karsinoma, sarkoma, angiogenez.*

**Аннотация:** *Неоплазия — это патологический процесс, характеризующийся неконтролируемым и атипичным разрастанием клеток, приводящим к образованию опухолей. В данной статье подробно рассматриваются молекулярно-биологические основы неоплазии, различия между доброкачественными и злокачественными опухолями, особенности опухолей у детей, их клинические проявления, современные методы диагностики и лечения. Особое внимание уделено значению раннего выявления опухолей и индивидуального подхода к терапии.*

**Ключевые слова:** *неоплазия, опухоль, доброкачественная опухоль, злокачественная опухоль, детская онкология, метастаз, карцинома, саркома, ангиогенез.*

**Abstract:** *Neoplasia is a pathological process characterized by uncontrolled and abnormal cellular proliferation leading to tumor formation. This article discusses the molecular and biological basis of neoplasia, the differences between benign and malignant tumors, the specific features of pediatric tumors, their clinical manifestations, and modern diagnostic and therapeutic approaches. Special emphasis is placed on the importance of early detection and individualized treatment strategies.*

**Keywords:** *neoplasia, tumor, benign tumor, malignant tumor, pediatric oncology, metastasis, carcinoma, sarcoma, angiogenesis.*

### KIRISH

Neoplaziya — hujayralarning genetik va epigenetik buzilishlar natijasida tez va nazoratsiz ko'payishi bilan tavsiflanadigan patologik jarayon. O'smalar kattalardagi o'lim sabablari orasida yurak-qon tomir kasalliklaridan keyin ikkinchi o'rinda turadi. Bolalar o'smalari esa tez rivojlanadi, ba'zan yashirin bo'lib, erta aniqlash muhim ahamiyatga ega.

## 1. Neoplaziya kelib chiqish mexanizmlari

### Hujayra sikli va mutatsiyalar

Hujayra sikli nazorat mexanizmlari buzilganda neoplaziya rivojlanadi. Tumorsupressor genlar (p53, RB) faoliyati kamayadi, onkogenlar (RAS, MYC) esa bo'linishni tezlashtiradi.

### Onkogenlar va tumorsupressor genlar roli

Onkogenlar: RAS, MYC, HER2 — hujayra proliferatsiyasini kuchaytiradi.

Tumorsupressor genlar: p53, RB — hujayra bo'linishini nazorat qiladi, zararlangan hujayralarni yo'q qiladi.

### Angiogenez va invaziya

O'sma hujayralari VEGF ajratib, yangi qon tomirlar hosil qiladi (angiogenez), bu esa o'smaning tez rivojlanishini ta'minlaydi. Malign o'smalar atrof to'qimalarni yemiradi va metastaz beradi.

## 2. Yaxshi va yomon sifatli o'smalar

### Yaxshi sifatli o'smalar

Sekin o'sadi, kapsula bilan o'ralgan

Atrof to'qimalarga o'sib kirmaydi

Metastaz bermaydi

Misollar: lipoma, fibroma, adenoma

### Yomon sifatli o'smalar

Tez o'sadi, differensiyalanmagan

Atrof to'qimalarni yemiradi

Metastaz beradi

Misollar: karsinoma, sarkoma, leykemiya

Jadval 1. Benign va malign o'smalarning asosiy farqlari

Belgilar

Yaxshi sifatli

Yomon sifatli

O'sish tezligi

Sekin

Tez

Differensiyalanish

Yuqori

Past

Metastaz

Yo'q

Bor

Qaytalanish

Kam

Ko'p

Hayot uchun xavf

Past

Yuqori

3. Bolalarda uchraydigan o'smalar

Bolalarda o'smalar ko'pincha embrional to'qimalardan kelib chiqadi.

Eng ko'p uchraydiganlar:

Neyroblastoma: asosan buyrak usti bezlarida; kichik bolalarda tez rivojlanadi.

Vilms o'smalari (Nefroblastoma): buyraklarda; operativ davolash va kimyoterapiya samarali.

Retinoblastoma: ko'z ichida; tez aniqlash ko'rish qobiliyatini saqlab qoladi.

Medulloblastoma: miya; nurlanish va kimyoterapiya talab qiladi.

Leykemiya: qon va suyak iligida; tez-tez engil simptomlar bilan boshlanadi.

4. Klinik belgilari va diagnostika

Klinik belgilar

Sababsiz vazn yo'qotish

Holsizlik, tez charchash

Suyak va bo'g'im og'riqlari

Qon ketish, anemiya

Og'riqsiz shishlar

Diagnostika

Laborator tahlillar: qon, suyak iligi tahlillari

Radiologik: UZI, KT, MRT, PET-KT

Biopsiya va gistologiya: hujayra turlarini aniqlash

Genetik va molekulyar testlar: onkogen va tumorsupressor genlarni baholash

5. Davolash usullari

Jarrohlik: o'smani to'liq olib tashlash

Kimyoterapiya: tizimli davolash

Nurlanish terapiyasi: lokal o'smani yo'q qilish

Immunoterapiya: CAR-T hujayra terapiyasi, chek-point inhibitorlari

Target terapiya: HER2, BRAF kabi maqsadli molekulalarga yo'naltirilgan davolash

Davolash individual, o'smaning turi, lokalizatsiyasi va bemorning yoshiga qarab belgilanadi. 6. Xulosa

Neoplaziya — murakkab va ko'p bosqichli patologik jarayon bo'lib, uning molekulyar asoslarini tushunish samarali davolashning kalitidir.

Bolalarda o'smalarni erta aniqlash va zamonaviy davolash usullarini qo'llash hayot sifatini saqlashda muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, profilaktik tadbirlar (saraton oldi tekshiruvlar, zararli omillardan saqlanish) ham katta rol o'ynaydi.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.Kumar V., Abbas A., Aster J. Robbins Basic Pathology.

- 2.DeVita et al. Cancer: Principles and Practice of Oncology.
- 3.Weinberg R. The Biology of Cancer.
- 4.Pizzo & Poplack. Principles and Practice of Pediatric Oncology.
- 5.WHO Classification of Tumours.